

TÓTH GABRIELLA

A bűnmegelőzés új lehetőségei Győr-Moson-Sopron megyében*

A társadalmi bűnmegelőzésben bekövetkezett fejlődés, a schengeni határővezetethez történő csatlakozás, valamint a rendőrség és a határőrség integrációja új próbatételek elé állította a szervezetet. A közösségi terek biztonsága és a bűnüldözés hatékonyságának növelése mellett szükségessé vált a rendőrség bűnmegelőzési tevékenységének erősítése és szélesítése. Az eredményes bűnmegelőzés következtében ugyanis csökkenhetnek a lakosságot nagy számban érintő bűncselekmények, mérsékelve ezzel a bűnügyi szolgálat leterheltségét. A bűnmegelőzés mindamellett lehetőséget is ad az állampolgárokkal való kapcsolatteremtésre, ezzel a társadalom irányába történő nyitásra és a szolgáltató szerep előtérbe helyezésére.

A társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról szóló kormányhatározatban meghatározott célok megvalósítása érdekében koordinálni kellett a rendőrség prevenciós tevékenységét:

- a) *horizontálisan*: szakmai kamarákkal, civilszervezetekkel és tudományos intézetekkel,
- b) *vertikálisan*: az irányításunk alá tartozó szervezetekkel, és a központi szerv szakirányító osztályával.

Meg kellett teremteni a társszakmák érdekkörébe tartozó, társadalmi bűnmegelőzési célú vagy hatású legjobb gyakorlatok folyamatos tapasztalatcseréjét, hogy minél sikeresebben léphessünk fel a nemkívánatos jelenségek ellen.

A rendőrség prevenciós tevékenysége tehát összetett feladat, amelynek során a bűnmegelőzési egységek – köztük a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya is – a társadalom széles rétegeit szólítják meg annak érdekében, hogy csökkentsék az egyént és a különböző közösségeket érő negatív befolyásokat. Mindezeket a feladatokat széles eszköztárral, különböző módszerekkel valósítjuk meg, az előzetes állapotfelmérésen alapuló preventív tanácsadástól a kisebb közösségek biztonságérzetét

* A tanulmány alapját a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület Veled-Érted program záró kiadványa adta.

növelő hosszú távú programokon át egészen az előerőt igénylő fokozott ellenőrzésekig és célzott akciókig. Munkánk folyamán kiemelt feladatnak tekintjük a megvalósításhoz szükséges pénzügyi források előteremtését, erre a különböző pályázatok adnak lehetőséget. Sajnálatos tény azonban, hogy a pályázatok többségéből kizárják az önálló gazdálkodású egységeket. Az előbbieket miatt vált szükségessé, hogy a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányságon új utakat, lehetőségeket keressünk elgondolásaink és az elvégzett elemzések alapján feladataink megoldására. Ennek egyik eredménye, hogy nyitottan fogadjuk mindazon civil- és társadalmi szervezetek, közösségek kezdeményezéseit, amiknek céljaival azonosulni tudunk, és segítségükkel eljuttathatjuk programjainkat, felhívásainkat, mondanivalónkat a célcsoportnak.

A Veled-Érted projektről röviden

E tevékenységünk nyomán 2008-ban részt vettünk egy civil kezdeményezésű – a társadalom különböző intézményeinek összefogását célzó – prevenciós megbeszélésen. A téma olyan program kidolgozása volt, amely a kiskorúak áldozattá és bűnelkövetővé válásának megelőzését szolgálná. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat által elindított projekt a bevásárlóközpontokban csellengő, szabadidejüket céltalanul töltő fiatalok megszólítására, szemléletük formálására irányult, és a *Veled-Érted* nevet kapta, ezzel is utalva arra, hogy a résztvevők fontosnak gondolják a célcsoporttal való szoros együttműködést. A program megvalósításához szükséges pénzügyi forrásokat pályázat útján kívánták előteremteni, ennek megvalósításához nélkülözhetetlennek tűnt a rendőrség szerepvállalása, hiszen a megfogalmazott célok szinte teljesen azonosak voltak a mi bűnmegelőzési (azon belül pedig ifjúságvédelmi) feladatainkkal. A Máltai Szeretetszolgálat kezdeményezése számunkra is fontos volt, hiszen e projekt kapcsán mind a primer, mind pedig a szekunder bűnmegelőzés területén lépéseket tehattünk a célközönség megszólítására, valamint nem titkoltan célunk volt a lakosság rendőrségbe vetett bizalmának erősítése és a segítő szándékú rendőr képének további megerősítése.

Alapvető sikerként könyvelhettük el, hogy a 2009 májusáig tartó közös programunkat az *Európai Bűnmegelőzési Hálózat (EUCPN)* nemzeti képviselője – több sikeresen lebonyolított pályázat áttekintése után – a 2009. évi *Európai Bűnmegelőzési Díjra* jelölte. Az európai „Best Practice” cím elbírálására a Stockholmban 2009. december 8–11. között megrendezett konferencián került sor.

Úgynevezett plázaprogramok már jó ideje sikerrel működnek az ország több településén is. A mi célunk nem is az volt, hogy ebben újat alkossunk, hiszen amit a prevenció területén az elmúlt 15 évben ki lehetett találni, azt már egyszer valakik, valahol biztos hogy megtették. Kiemelendőnek tartottuk – és a *program országosan is egyedülálló voltát adta* – a széles körű társadalmi összefogást e projekt kapcsán. Ennek nyomán a *Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület, a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság, valamint az állami szektort képviselő fiatalokkal foglalkozó szervezetei (gyermekjóléti központ, Gyermek Ház, Széchenyi István Egyetem, ÁNTSZ Nyugat-dunántúli Regionális Intézet) mellett már a kezdetekben is sikerült megnyerni a versenyszféra, a bevásárlóközpontok (Győr Plaza, Árkád) együttműködését is.*

Mint említettem, számunkra fontos volt, hogy a Veled-Érted elnevezésű plázaprojekt kapcsán a *primer* prevenciót alkalmazva lehetőségünk nyílt általános bűnmegelőzési információk minél szélesebb körű terjesztésére [a program nagy sikerű megnyitó és záró rendezvényén, illetve folyamatosan a Szín(S)térben kihelyezett szóróanyagainkkal], egyszersmind a *szekunder* bűnmegelőzés során az előzetesen feltérképezett, veszélyeztetett csoportokhoz testre szabottabb preventív információkat és egyéb megelőzési technikákkal kapcsolatos tanácsokat is eljuttatni.

A program működését indító pályázatot a Magyar Máltai Szeretetszolgálat a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság megkeresése után indította el a rendőrségtől kapott adatok alapján, amelyek szerint a megyében évről évre növekvő, illetve stagnáló tendenciát mutat a gyermek- és fiatalkorú elkövetők, valamint sértettek száma. A munkanélküliség emelkedésével az utóbbi években a világon mindenütt érzékelhető a lakosság korábban létbiztonságban élő rétegének elszegényedése, ezzel együtt a családok egzisztenciális helyzetének romlása. Amikor a családfenntartó elveszíti a munkáját, vagy alacsony képzettsége miatt eleve nehezen talál állást, akkor bizonytalan helyzetbe kerül a család. A kialakult rossz anyagi körülmények érzékenyen érintik a családtagok egymáshoz való viszonyát. A problémák kifejeződnek mind a családon belüli erőszakkal megvalósuló bűncselekményekben (házas-társ vagy gyermek bántalmazása), vagy a megélhetés érdekében elkövetett vagyon elleni bűncselekményekben (bolti lopás), illetve az addig jól működő erkölcsi gátak fellazulásában. A bűnelkövető fiatalok száma emelkedésének hátterében felfedezhető, hogy több fiatal más, már bűnelkövető fiatalkorú vagy fiatal felnőtt hatására válik maga is elkövetővé. Általánosságban elmondható, hogy ezek a fiatalok könnyen befolyásolhatók, és családi körük-

ben nincsen a társadalmi normáknak megfelelő követhető példát adó modell. Gyakori, hogy a bűnelkövető kiskorúak csonka családból származnak, vagy pedig a szülők a túlzott leterheltség miatt nem tudnak egészséges, kapcsolat-építő időt eltölteni gyermekeikkel.

Tapasztalatok szerint egyre több kiskorú csavarog a kortársaival a városban és a nagyobb bevásárló- és szórakoztatóközpontokban. Győr-Moson-Sopron megyében probléma, hogy hiányoznak a célcsoport számára elérhető közösségi terek, ahol a szabadidejüket pozitív módon eltölthetnék. Ezért a Veled-Érted program nagyon fontos eleme, hogy frekvenciát, a fiatalok által gyakran látogatott helyen létrehozzunk egy teret, ez lett az úgynevezett SZIN(S)TÉR, amely helyszínt ad a foglalkozásoknak és a beszélgetéseknek. Ennek kialakításában a Győr Plaza maximális segítséget nyújtott a Máltai Szeretetszolgálatnak, és a bevásárlóközpontban kaptunk egy helyiséget, amelyet a kortársakkal közösen próbáltunk dekorálni.

Ez lett a projektünk közösségi tere, ahol 2009. február 13. és május 6. között 594-en fordultak meg, kértek segítséget, vettek részt a szervezett programjainkon. Lehet, hogy ez a szám nem tűnik soknak, mivel azonban a projekt nem ért véget májusban, elértük, hogy a célcsoport megismerte a helyet, azóta rendszeresen használják találkahelynek, gyakran kérnek segítséget az ottani szakemberektől.

A programban kiemelkedő szerepet kapott a kortársképzés, amelyhez a Máltai Szeretetszolgálat által megkeresett általános iskolákon kívül (*Kossuth Lajos Általános Iskola, Prohászka Ottokár Orsolyita Közoktatási Központ*) a megyei rendőr-főkapitányság bűnmegelőzési osztályának kapcsolatrendszerén keresztül még három középiskolát (*Pálffy Miklós Kereskedelmi Szakképző Iskola, Szabadhegyi Közoktatási Központ és a Krúdy Gyula Gimnázium*) sikerült bevonni.

Az itt dolgozó ifjúságvédelmi felelősök mind projekttagokként segítették a program megvalósítását oly módon, hogy elősegítették az iskolájukból bevont diákok munkáját, a foglalkozásokon való részvételüket.

A kortársak képzésében a Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya is részt vett. Témáink közül kiemelem a drogprevenciót, amelynek feldolgozásában a legfőbb hangsúlyt a felmerülő problémák drogmentes megoldására helyeztük.

A kortárs fiatalok szerepe az egész projektben kiemelkedő fontosságú. Az ő feladatuk volt, hogy megszólítsák a bevásárlóközpontban vagy a környéken kószáló fiatalokat, behívják, „becsábítsák” őket a közösségi térbe. Ezért az elsődleges feladat ezeknek a fiataloknak az elméleti felkészítése volt, amelyet a

pályázatban részt vevő szervezetek közösen oldottak meg. Később szükségesé vált a képzés megismétlése, hiszen már az első alkalommal szembesültünk azzal, hogy különösen nehéz lesz a csapat összehangolása. A diákok iskolánként elkülönültek, érezhető volt a csoportok közötti ellentét, amelynek alapját a korbeli, intelligenciabeli és etnikai hovatartozásbeli különbségek adták. E problémák kiküszöbölését a Széchenyi István Egyetem Szociális Munka Tanácskén dolgozó munkatársak kommunikációs tréningekkel, különböző feladatokkal, beszélgetésekkel próbálták feloldani, illetve kortársoktatóink a segítségükkel tanulták meg, hogy miképpen lehet érdekessé, vonzóvá tenni a fiatalok számára a Szín(S)terünket. A fiatalok a hét minden napján ügyeleti rendszerben végezték tevékenységüket – erről ügyeleti naplót is vezettek –, illetve szerepet kaptak a nagyobb rendezvények megszervezésénél is. Az ügyeletben töltött idő alatt mindig jelen volt több felnőtt is, akik átsegítették a gyerekeket az általuk megoldhatatlannak vélt helyzeteken. E munkában kaptak szerepet a gyermekjóléti központ utcai szociális munkával foglalkozó kollégái, és ezen felül segítettek több, a környéken kószáló fiatalokból álló csoport bevonásában is.

A közösségi tér hivatalos megnyitójára 2009 februárjában került sor, amit megelőzött több, a kortársoktatókkal együtt töltött program is (közös póló kérszítése, csoportfotózás stb.). A megnyitó ünnepség rendkívül jól sikerült, több, a fiatalok körében igen népszerű, megyebeli művészt sikerült megnyernünk a projekt célkitűzéseinek hirdetésére.

Külön említést érdemelnek azok a sportvetélkedők, amelyeket szintén nagy érdeklődés kísért a lakosság és a fiatalok részéről is. E rendezvények lényege volt, hogy híres, elismert emberek, sportolók mutassák be azokat az általuk üzött sportágakat, jelenlétükkel buzdítsák a gyerekeket az aktív, mozgással teli életre.

A közösségi térben a nagyobb rendezvényeken túl rendszeres foglalkozások, klubok megtartására is sor került. Ezek között voltak kreatív programok, amelyekre már a tér kialakítása előtt igény mutatkozott. A Gyermek Ház szakembereinek segítségével a fiatalok önállóan foglalták el magukat, karkötőket, origamifigurákat és üvegfestményeket készítettek. Hasonlóan nagy sikerük volt a szociálpedagógus hallgatók által tartott önismereti foglalkozásoknak. A végzős főiskolások sokkal közelebb tudtak kerülni a célcsoporthoz, mint az idősebb szakemberek. Feladatuk volt, hogy minden foglalkozás előtt vázlatot készítsenek a foglalkozásokról, ezzel projektünk az ő szakmai fejlődésüket is segítette.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság Bünmegelőzési és Bünyügyi Technikai Osztálya – szintén a projekt rendszeres foglalkozásának elemeként – tizenegyszer tartott úgynevezett Interaktív Police Klubot, és rövidesen

már kilencvenöt látogatója volt. Amire külön is büszkék vagyunk, hogy a gyerekek körében kérdőíves módszerrel felmért elégedettségi mutatók alapján az állandó programok közül a rendőrségi klubnak volt a legnagyobb sikere. Ezeken a foglalkozásokon fontosnak tartottuk az erőszak, a fiatalkori bűnözés és áldozattá válás elkerülésének megtárgyalását, de a szabadidő eltöltésekor felvetődő drogproblémákról is meghallgattuk a jelen lévő diákok véleményét, és objektív felvilágosítást adtunk a ma oly divatos kábítószeres okozta függőségekről, valamint a mindennapi életünk folyamán használt, engedélyezett szerek (dohány, alkohol, gyógyszerek) túlzó, helytelen alkalmazásáról is. Beszélgettünk a környezetvédelem fontosságáról, személyes értékeink védelméről is. A foglalkozás hatására a közösségi térben kialakították a klubhelyiség saját szelektív szigetét, így az ide betérő fiatalok külön gyűjtötték a papír-, műanyag és az üveghulladékot. Az áldozattá válás megelőzésének témáját érdekes filmanyag megtekintésével és elemzésével segítettük elő, de természetesen ebben az esetben sem maradt el a szituációs játékkal történő gyakorlás és bevezetés. A legnagyobb sikert tagadhatatlanul bűnügyi technikus kollégánk aratta drokkereső kutyáinak bemutatásával. A bemutató segítette a fiatalokban a pozitív rendőrkép kialakítását, bepillanthattak a rendőri munka rejtelseibe, a kutyák kiképzéséről is képet kaptak, egyúttal láthatták az állatok tehetségét, tudását, amint a legeldugottabb helyen lévő kábítószereseket is százszázalékos biztonsággal találták meg. A bűnelkövetővé válásról tartott beszélgetés után szintén átélhettek egy rendőri eljárást, a rabosítás folyamatát, megtudhatták, mit él át a bűn útjára kerülő fiatal. Reméljük, hogy beszélgetéseinkkel segítettük a fiatalok törvénykövető, szermentes, egészséges életmódhoz szükséges attitűdjének kialakítását.

A rendőrségi klub idején kollégáimmal tapasztalatokat szereztünk arról, hogy a fiatalok nyitottak az új ismeretek befogadására, különösen érdeklődők, szeretnek aktívan részt venni a tudnivalók elsajátításában. E megállapításunkra alapozva a jövőben tovább keressük annak a lehetőségét, hogy minél mozgalmasabban, a saját tapasztalásra építve, rengeteg játékkal, képességek, készségek fejlesztésével próbáljuk meg elérni céljainkat a bűnmegelőzésben.

A projekt utóélete

A Veled-Érted program szervezői és a részt vevő szervezetek felismerték, mennyire fontos a gyerekek, fiatalok szabadidejét megfelelő formában lekötni, érdekes, nekik szóló programokat szervezni, sportolási lehetőségeket találni számukra, az ismereteiket a veszélyeztető tényezőkről rendszerezni, és

képesség szintjén megismertetni velük olyan megoldásokat, amelyek alkalmazásával lehetőségük lesz a problémáikat könnyen, jogkövető emberek módján rendezni. Ennek következtében 2009 júliusában a program intézményesülten, SzínStér néven, alacsony küszöbű szolgáltatásként működik tovább. A prevención túl így már az ártalomcsökkentés is a program profiljává vált. Jelenleg több mint kétszáz regisztrált látogató van, a kapcsolatfelvételek átlagos száma heti száznyolcvan.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság Bünmegelőzési Osztálya továbbra is tevékenyen részt vesz a SzínStér munkájában. Minden héten meghatározott napokon prevenciós beszélgetéseket, játékokat szervezünk a megjelenő fiataloknak. A címben is megfogalmazott új utakat, módszereket e munkában is megpróbáljuk kamatoztatni. A projekt kapcsán felismertük, hogy a fiataloknak nagy igényük van a kapott információk közös, játékos formában történő feldolgozására. Ahhoz, hogy a tudásanyag minél jobban beépüljön a gyerekek személyiségébe, új módon kell őket átadni nekik. Ez a felismerés készítette arra osztályunkat, hogy az élménypedagógia irányába forduljunk, amely módszere lehet az ismeretszerzésnek, a személyiség fejlesztésének, valamint a szociális és társadalmi beilleszkedés/beillesztés segédeszközeként is megjelenhet. Az ilyen programok fejlesztik az önismeretet, az önképet, a kompetenciát, az együttműködést, a kitartást, az önbizalmat és még számos olyan személyiségtényezőt, amelyek döntő szerepet játszanak a sikeres megküzdésben. Alkalmas a hiányosságok pótlására és természetesen a pozitívumok továbbfejlesztésére is, a kreativitás előhozására és az érzelmi képességek növelésére. Önmagában azonban az élménypedagógia sem adja e személyiségjegyek változását, alakítását, mindig szükség van a játék végén a résztvevőkkel való csoportos foglalkozásra, hogy a változások, a tapasztalatok hatása hosszú távon is megmaradjon, és az új viselkedési, problémamegoldási, motivációs minták az otthoni körülmények között is alkalmazhatók legyenek. A rendőrség ifjúságvédelmi feladatainak alapelve megegyezik az élménypedagógiában használatos elvekkel. E szerint mindenre érvényes, hogy a különböző cselekedetek közös döntés, közös alkotás alapján születnek meg, és a következmények is közös felelősségen nyugszanak. A boldoguláshoz mindenkire szükség van, így jelenik meg a motiváció a továbbdolgozásra, és fejlődik az autonómia, az önállóság is, hiszen a feladatok részfeladatokra bomlanak, így lesz a végén egy közös egész a megoldás. Az élménypedagógia módszerét felhasználva – a tapasztalati tanulás adta élményeken át – közelebb kerülhetünk a célcsoporthoz, elősegíthetjük, hogy pozitív képet kapjanak a rendőrségről, a munkánkról.